

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення права на захист від злочинності є метою всіх складових кримінологічної системи держави, у тому числі інституту покарання загалом та покарання у виді позбавлення волі, зокрема. Так, у ст. 58 Мінімальних стандартних правил ООН поводження з в'язнями зазначається, що метою і обґрунтованістю вироку до тюремного ув'язнення або взагалі до позбавлення волі є, зрештою, захист суспільства і запобігання злочинам. Система виконання покарань, у першу чергу, покарання у виді позбавлення волі покликана забезпечити запобігання злочинам та захист суспільства від кримінальної загрози.

В цьому сенсі насильницька пенітенціарна злочинність є найбільш небезпечною частиною пенітенціарної злочинності, являючи собою інструмент закріплення кримінальної моделі поведінки. На системному рівні її існування, закономірності та тенденції розвитку, пов'язані з проблемами кримінального права, кримінології, кримінально-виконавчого права, свідчать про неефективність функціонування установ виконання покарань та діяльності їх посадових осіб.

Внаслідок цього сучасний підхід до запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності вимагає комплексної розробки кримінологічних засад запобіжної діяльності.

В силу багатоаспектності проблематики насильницької пенітенціарної злочинності слід звернути увагу на роботи вітчизняних та зарубіжних авторів, що розробляли дане предметне поле на рівні окремих складових та сукупності певних складових.

Так, кримінологічні, кримінально-правові, кримінально-виконавчі проблеми виконання покарання у виді позбавлення волі, питання насильницької злочинності загалом й засуджених в місцях позбавлення волі, зокрема, знайшли відображення в роботах С.М. Абельцева, Г.А. Аванесова, Ю.М. Антоняна, Л.В. Багрія-Шахматова, В.А. Бадири, М.І. Бажанова, О.М. Бандурки, Л.Б. Барчука, Ю.В. Бауліна, І.Г. Богатирьова, В.К. Весельського, О.А. Герцензона, В.О. Глушкова, В.В. Голіни, В.К. Гришука, О.М. Гуміна, Н.О. Гурової, І.М. Даньшина, О.М. Джужи, Т.А. Денисової, А.І. Долгової, В.М. Дрьоміна, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, О.М. Ігнатова, І.В. Каретникова, О.В. Козаченка, П.П. Козлова, О.Г. Колба, М.Й. Коржанського, О.М. Костенка, М.М. Кулічука, В.М. Куца, С.Ю. Лукашевича, М.І. Мельника, В.О. Меркулової, О.С. Міхліна, А.А. Музики, О.О. Наташева, Ю.В. Нікітіна, М.І. Панова, В.П. Петкова, А.А. Піонтковського, О.Б. Пташинського, В.В. Пяковського, О.Л. Ременсона, Г.С. Саркісова, М.М. Сербіна, Л.В. Сердюка, О.В. Старкова, В.В. Сташиса, А.Х. Степанюка, Л.О. Стрелкова, Є.Л. Стрельцова, М.О. Стручкова, В.Я. Тація, В.М. Трубникова, В.О. Тулякова, В.І. Тютюгіна, Б.С. Утевського, І.Я. Фойницького, П.Л. Фріса, Г.Ф. Хохрякова, В.І. Шакуна, І.В. Шмарова, С.С. Яценка та ін.

Питання запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності як різновиду рецидивної злочинності в Україні досліджувались такими вченими, як В.С. Батиргарєєва, В.В. Кузнецов, П.П. Михайленко, Е.Я. Стумбіна та ін. Проблемам забезпечення прав засуджених як складової запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності увагу присвятили О.П. Булаков, А.П. Гель, В.О. Корчинський, В.А. Львовчкін, М.В. Романов, С.Я. Фаренюк, І.С. Яковець та ін. Кримінологічна система як формат дослідження кримінологічних засад запобігання злочинності досліджувалася у працях таких вчених, як О.М. Ведерникова, Н.А. Орловська та ін.

Проблематика запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності представлена у низці дисертаційних досліджень, які були виконані на пострадянському просторі. Зокрема в Україні ці питання досліджувались С.Ю. Лукашевичем (2001 р.), О.Г. Колбом (2007 р.), З.В. Журавською (2010 р.), І.М. Копотуном (2013 р.).

Віддаючи належне наявним науковим розробкам, слід зазначити, що їх автори зверталися переважно до окремих складових запобігання даному виду злочинності, яке не піддавалося комплексному аналізу. Питання розробки кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в контексті національної кримінологічної системи не ставилися взагалі. Такий стан ускладнює отримання нової якості кримінологічно значущої інформації, призводить до недосконалості нормативно-правового регулювання в цій сфері та відсутності змін у практичній діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1209-р, Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011-2015 рр., що були затверджені Постановою загальних зборів НАПрН України 24.09.2010 р. № 14-10 (із змінами від 05.03.2012 р. №4-12), плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету «Проблеми гуманізації сфери кримінальної юстиції» на 2011-2015 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Міжнародного гуманітарного університету «Тенденції становлення і розвитку соціо-гуманітарної сфери в Україні» на 2011-2015 рр. (державний реєстраційний номер 0110U000678).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є формування концептуального підходу до теоретичного обґрунтування, нормативного забезпечення та практичної реалізації як кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності у контексті національної кримінологічної системи та вироблення пропозицій щодо удосконалення запобіжної діяльності в цій сфері.

Досягнення поставленої мети дослідження зумовило постановку та вирішення таких завдань:

сформувати підхід до кримінологічної системи як першооснови дослідження кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності;

запропонувати підхід до розуміння насильницької пенітенціарної злочинності та запобігання їй, охарактеризувати ретроспективу дослідження кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в теоретичному та нормативно-правовому аспектах;

представити кримінологічну характеристику насильницької пенітенціарної злочинності в Україні на сучасному етапі;

сформувати та обґрунтувати причинний комплекс насильницької пенітенціарної злочинності;

сформувати та обґрунтувати кримінологічний портрет насильницького пенітенціарного злочинця, виокремити типові риси жертви насильницького злочину у місцях позбавлення волі;

виокремити та охарактеризувати концептуальні проблеми запобіжної діяльності щодо насильницької пенітенціарної злочинності в умовах національної кримінологічної системи;

дослідити міжнародно-правові акти у сфері запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності та основні проблеми їх реалізації в Україні;

виявити та проаналізувати специфіку зарубіжного досвіду запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності;

визначити перспективні напрями вдосконалення запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності у контексті кримінологічної системи України.

Об'єктом дослідження є засади запобіжної діяльності щодо злочинності та її видів в Україні.

Предметом дослідження є кримінологічні засади запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні.

Методи дослідження. Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети, визначених завдань, об'єкта і предмета дослідження. Загальнонауковою методологічною базою дослідження став діалектичний метод наукового пізнання, що надав змогу сформувати комплексне уявлення та дослідити засади запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в контексті національної кримінологічної системи. У роботі використовувались такі наукові методи пізнання: логіко-семантичний – для вдосконалення понятійного апарату (уточнення поняття кримінологічної системи, визначення насильницької пенітенціарної злочинності, сутності запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності (підрозділ 1.1); історико-правовий – для здійснення ретроспективного аналізу дослідження кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності та нормативно-правового регулювання в цій сфері (підрозділ 1.2); соціологічний та статистичний – для формування та обробки масиву емпіричної інформації щодо показників насильницької пенітенціарної злочинності, характеристики особи насильницького пенітенціарного злочинця (підрозділи

2.1, 2.2); системно-структурний – для формування та обґрунтування підходу до причинного комплексу насильницької пенітенціарної злочинності, аналізу специфіки особи насильницького пенітенціарного злочинця (підрозділ 2.2); функціональний – для виокремлення проблемних аспектів функціонування суб'єктів запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності та формування шляхів вдосконалення їх діяльності (підрозділи 3.1, 3.4); формально-юридичний – для аналізу міжнародно-правових документів в сфері запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності та питань реалізації їх положень (підрозділ 3.2); порівняльний – для аналізу досвіду зарубіжних країн у запобіганні насильницькій пенітенціарній злочинності (підрозділ 3.3).

Нормативно-правовою базою дослідження є Конституція України, міжнародно-правові акти в сфері поведінки з засудженими та запобігання пенітенціарній злочинності, Кримінальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України, закони та підзаконні нормативні акти, що застосовуються в сфері запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності.

Емпіричну базу дослідження становлять офіційні дані Державної служби статистики України; статистичні дані Державної пенітенціарної служби (далі – ДПтС) України, Верховного Суду України, МВС України з 2000 по 2013 рр.; відомості Уповноваженого Верховної Ради з прав людини; практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) за заявами засуджених з України; відомості Європейського комітету по запобіганню тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність поведінку чи покаранню (далі – ЄКЗТ); дані міжнародної неурядової організації «Міжнародна амністія», результати анкетування 600 засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях управлінь ДПтС України в Одеській, Миколаївській, Херсонській, Дніпропетровській областях; результати інтерв'ювання 73 співробітників установ ДПтС України, 15 представників правозахисних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні. До положень, що становлять наукову новизну, зокрема, належать такі:

вперше:

на підставі використання концепту кримінологічної системи запропоновано підхід до розгляду кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності як системного утворення, що включає теоретичне обґрунтування, нормативне забезпечення та практичну організацію запобіжної діяльності в цій сфері;

запропоновано та аргументовано розуміння насильницької пенітенціарної злочинності як соціально-психологічного деструктивного явища, в якому виявляються системні зв'язки соціокультурних стереотипів та обумовлених специфікою ізоляції від суспільства типізованих поведінкових

форм, що виражаються у відносно усталений сукупності вчинених особами, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, злочинів, пов'язаних з умисним протиправним впливом на іншу людину, наслідком чого є заподіяння фізичної або психічної шкоди її цілісності;

сформовано підхід до запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності як до теоретично обґрунтованого, системного, узгодженого з загальною стратегією запобігання злочинності впливу на закономірності виникнення та існування насильницької пенітенціарної злочинності як соціально-психологічного деструктивного явища, шляхом застосування комплексу заходів, спрямованих на формування сприятливого соціально-психологічного простору та створення належного рівня захисту та безпеки особи від злочинних насильницьких посягань у місцях позбавлення волі;

запропоновано та досліджено причинний комплекс насильницької пенітенціарної злочинності як складну багаторівневу внутрішньо структуровану сукупність чинників, серед яких розрізняються причини та умови виникнення, існування та розвитку насильницької злочинності серед засуджених в установах, що виконують покарання у виді позбавлення волі; цей комплекс передбачає диференціацію причин та умов даного виду злочинності та їх систематизацію за рівнем (на загальні, особливі та специфічні) та характером (на об'єктивні, суб'єктивні – для причин, виключно об'єктивні – для умов);

з огляду на специфіку цілеспрямування комплексу заходів, у яких опосередковується запобіжний вплив, визначено та обґрунтовано перспективні напрями вдосконалення запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в контексті національної кримінологічної системи;

удосконалено:

кримінологічну характеристику насильницької пенітенціарної злочинності (щодо особливостей сучасного стану даного виду злочинності та основних її тенденцій в контексті пенітенціарної злочинності), особи насильницького пенітенціарного злочинця та жертви насильницьких злочинів в місцях позбавлення волі (сформовано типовий портрет злочинця, виокремлено основні риси жертв даної категорії злочинів);

поняття пенального конфлікту як обумовленого ізоляцією від суспільства та утриманням в специфічному колективі, закономірного протиріччя між потребами та інтересами конкретної особи (засудженого) та проявами/ намірами будь-якого зовнішнього чинника (держави в особі представника адміністрації, інших засуджених, їх структур тощо);

кримінологічну характеристику кримінальної субкультури в контексті її розгляду як елементу причинного комплексу насильницької пенітенціарної злочинності;

набуло подальшого розвитку:

поняття кримінологічної системи як динамічної сукупності структурно обумовлених і функціонально взаємопов'язаних елементів (кримінологічного світогляду, законодавства в сфері запобігання злочинності та кримінологічної

практики), що визначають кримінологічні засади запобігання злочинності з урахуванням особливостей її кількісно-якісної характеристики в конкретному соціокультурному середовищі;

підхід до запобігання пенітенціарної злочинності з огляду на домінування спеціально-кримінологічного запобігання та особливості цілеспрямування запобіжних заходів (формування сприятливого соціально-психологічного простору та створення належного рівня захисту та безпеки особи від насильницьких посягань).

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані та обґрунтовані положення можуть бути використані:

у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки проблем насильства в пенітенціарних установах, удосконалення системи запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності як складової кримінологічного вчення про запобігання злочинності;

у правотворчій діяльності – при підготовці нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання злочинності в місцях позбавлення волі;

у правозастосовній діяльності – в практичній діяльності органів і службових осіб ДПіТС України (акти впроваджень Управління ДПіТС України в Херсонській області від 02.09.2013 р. № 2/578-13, в Одеській області від 10.07.2013 р. № 5-5149, в Миколаївській області від 16.09.2013 р. № 4-119/13, Дніпропетровській області від 10.09.2013 р. № 2540);

у навчальному процесі – при викладанні курсів кримінології, кримінально-виконавчого права, при підготовці підручників і навчальних посібників, навчальних програм (акти впроваджень Одеського національного морського університету від 02.03.2010 р. № 230-К, Міжнародного гуманітарного університету від 09.09.2013 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету, міжкафедральному семінарі кафедр кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету та кримінально-правових дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Миколаївський інститут права» Національного університету «Одеська юридична академія».

Результати дослідження було апробовано на наукових та науково-практичних конференціях, серед яких: міжнародні: «Кримінальна політика: історія, сучасність, перспективи» (м. Одеса, 21 листопада 2008 р.); «Проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 9 жовтня 2009 р.); «Сучасні проблеми правової системи України» (м. Алушта (АРК), 29 жовтня – 1 листопада 2009 р.); «Держава і право: de lege praeterita, instante, future» (м. Миколаїв, 27-28 листопада 2009 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 8 жовтня 2010 р.); «Другі харківські студентські кримінально-правові читання» (м. Харків, 15–16 квітня 2011 р.); «Актуальні питання сучасної науки і права» (м. Суми, 16 квітня 2011 р.); «Держава і право: проблеми становлення

і стратегія розвитку» (м. Суми, 21–22 травня 2011 р.); «Пріоритетні напрямки розвитку законодавства України» (м. Запоріжжя, 10–11 листопада 2011 р.); «Проблеми становлення і розвитку правової системи України» (м. Харків, 25–26 листопада 2011 р.); «Права людини: проблеми забезпечення, реалізації та захисту» (м. Запоріжжя, 24 лютого 2012 р.); «Публічне та приватне право: шляхи вдосконалення законодавства і практики» (м. Харків, 9–10 березня 2012 р.); «Новітні наукові дослідження держави і права – 2012» (м. Миколаїв, 20 березня 2012 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 2 листопада 2012 року); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 1 листопада 2013 р.); «Проблеми правової ювеналістики» (м. Одеса, 20 листопада 2013 р.); всеукраїнські: «Право і держава в дослідженнях молодих науковців» (м. Одеса, 26 березня 2010 р.); «Теоретико-практичні механізми розбудови правової держави» (м. Львів, 23–24 вересня 2011 р.); «Юридична осінь» (м. Харків, 9 листопада 2011 р.); «Національне та міжнародне право як інструмент забезпечення державної та глобальної стабільності» (м. Львів, 25–26 листопада 2011 р.); «Заходи кримінально-правового впливу: проблеми нормативної регламентації та ефективності застосування» (м. Одеса, 7 лютого 2014 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження відображено у 33 публікаціях, серед яких 8 статей – у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України; 2 – у наукових зарубіжних виданнях; 2 – в інших виданнях; 21 публікація – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структуру дисертації обумовлено метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (312 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок, обсяг основного тексту дисертації – 181 сторінка, додатки – 19 сторінок, список використаних джерел – 35 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, його методологічну, наукову та емпіричну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, а також наведено дані щодо апробації результатів дослідження, публікацій та структури дисертації.

Перший розділ «Проблеми визначення та ретроспективного аналізу кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні» містить два підрозділи і присвячений визначенню теоретико-методологічних витоків аналізу кримінологічних засад запобігання

насильницькій пенітенціарній злочинності, ретроспективному огляду досліджень теоретичного та нормативного забезпечення в цій сфері.

Підрозділ 1.1. «Теоретико-методологічні витоки аналізу кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності» складається з двох пунктів, у яких обґрунтовано доцільність розгляду кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності через концепт кримінологічної системи та висвітлена специфіка цього виду кримінальності.

У пункті 1.1.1. *«Кримінологічна система: сутність та зміст»* доведено, що за умови накопичення значного об'єму даних щодо опису злочинності та її окремих проявів, особливостей запобігання їм, виникає потреба систематизації результатів наукових розробок, що є можливим завдяки використанню концепту кримінологічної системи, яка інтегрує традиції правового регулювання, специфіку правосвідомості, стереотипів поведінки, пов'язаних із сприйняттям злочинності та її запобіганням. Запропоновано розуміння кримінологічної системи, на підставі чого виділено кримінологічні засади запобіжної діяльності – теоретичне обґрунтування, нормативне забезпечення та практична організація запобігання злочинності.

У пункті 1.1.2. *«Поняття та специфіка насильницької пенітенціарної злочинності: постановка проблеми»* обґрунтовано плідність особистісного підходу до розуміння злочинності. Враховуючи сучасні погляди на насильницький та пенітенціарний різновиди злочинності, їх системні зв'язки, запропоновано розуміння насильницької пенітенціарної злочинності, виокремлено та проаналізовано головні особливості цього виду кримінальності в контексті феномену соціально-психологічної деструктивності. З огляду на провідні наукові позиції визначено понятійний апарат щодо запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності як різновиду запобіжної діяльності.

Підрозділ 1.2. «Теоретичні та нормативно-правові аспекти досліджень кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності: ретроспективний огляд» складається з двох пунктів, які присвячено розвитку теоретичного обґрунтування кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності та нормативного забезпечення в цій сфері, починаючи з кінця XIX ст. дотепер, з виокремленням п'яти основних етапів з притаманними кожному з них особливостями.

У пункті 1.2.1. *«Дослідження кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в науковій літературі»* з'ясовано, що, залежно від панівних напрямів розвитку юридичної науки та соціального запиту, у різні періоди увага акцентувалася на організації діяльності з виконання покарання, соціальних та психологічних аспектах індивідуального та групового існування особи в умовах ізоляції, кримінологічній характеристиці, особливостях детермінації та нормативно-правовому забезпеченні діяльності з виконання покарання у виді позбавлення

волі. Встановлено, що в Україні інтенсивна розробка питань запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності починається після 2000 р., але через надмірну кількість проблемних аспектів увага дослідників була приділена розв'язанню окремих питань в цій сфері.

У пункті 1.2.2. *«Розвиток нормативного забезпечення запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності»* запропоновано аналіз нормативного забезпечення запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності, проведений відповідно до періодизації теоретичного забезпечення вивчення кримінологічних засад запобігання цьому виду злочинності. Виокремлено базові документи, характерні для кожного з періодів. З'ясовано, що нормативно-правова база запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності дотепер не є систематизованою, не відображає рівня теоретичного обґрунтування запобіжної діяльності та не відповідає потребам практики.

Другий розділ *«Кримінологічна характеристика насильницької пенітенціарної злочинності як теоретична складова запобіжної діяльності»* складається з двох підрозділів і присвячений дослідженню сучасного стану та причинного комплексу насильницької пенітенціарної злочинності.

У підрозділі 2.1. *«Стан насильницької пенітенціарної злочинності в Україні»* за допомогою верифікації джерел емпіричної інформації, з огляду на стан пенітенціарної злочинності в Україні, яка складає понад 93% злочинів, вчинених спецконтингентом, надано кримінологічну характеристику сучасного стану насильницької пенітенціарної злочинності. Зважаючи на високу латентність (до 90%) з домінуванням природного та штучного її різновидів, з'ясовано, що питома вага насильницьких злочинів у пенітенціарній злочинності – близько 35% з тенденцією до збільшення; у структурі переважають побої і мордування, тілесні ушкодження, статеві злочини; злочини вчиняються переважно в колоніях середнього і максимального рівнів безпеки з помітним зростанням навесні. Встановлено багатовимірність цини цього виду злочинності.

З'ясовано, що насильницька пенітенціарна злочинність найбільш яскраво виявляється у середовищі засуджених чоловіків. Поряд із цим розглянуто особливості насильницьких проявів серед засуджених жінок та неповнолітніх, специфіку організованих проявів насильницької пенітенціарної злочинності.

Проаналізовані закономірності процесу віктимізації жертв насильницьких пенітенціарних злочинів з виокремленням їх типових ознак (кримінально-правових, соціально-демографічних, соціально-психологічних) та видів їх віктимності (тюремно-стратаційної, кримінально-видової, комунікативної).

Підрозділ 2.2. «Причинний комплекс насильницької пенітенціарної злочинності: загальний підхід та основні елементи», який включає чотири пункти, присвячено розробці та аргументації авторського підходу до причинного комплексу насильницької пенітенціарної злочинності в Україні.

У пункті 2.2.1. *Причинність насильницької пенітенціарної злочинності в Україні: загальний підхід*» доводиться, що особистісний підхід, обраний як базовий до розуміння злочинності, надає можливості системного розгляду причин та умов насильницької пенітенціарної злочинності з відповідним структуруванням їх сукупностей. Представлено та обґрунтовано бачення сучасного причинного комплексу насильницької пенітенціарної злочинності як багаторівневої внутрішньо структурованої сукупності чинників, що дозволяє виокремлювати причини, які пропонується диференціювати за двома критеріями: за характером – на об'єктивні та суб'єктивні; за рівнем – на загальні, особливі та специфічні. Доводиться, що умови насильницької пенітенціарної злочинності можуть бути тільки об'єктивними та підлягають диференціації за рівнем на загальні, особливі та специфічні.

У пункті 2.2.2. *«Особа засудженого, що вчиняє насильницькі злочини в місцях позбавлення волі, та її місце у причинному комплексі насильницької пенітенціарної злочинності»* доводиться принципове значення, яке посідає особистість насильницького пенітенціарного злочинця у причинному комплексі цього виду кримінальності. Наведено кримінологічну характеристику особи насильницького пенітенціарного злочинця, виокремлено та проаналізовано її специфічні ознаки. Представлено типовий кримінологічний портрет насильницького пенітенціарного злочинця чоловічої статі. Встановлено та розглянуто характерні особливості особистості неповнолітніх засуджених (насилля як наслідок прагнення до самоствердження, залучення до кримінальної субкультури), засуджених жінок (переважання емоційних спонук в поведінці), а також членів організованих злочинних структур в місцях позбавлення волі, які вчиняють насильницькі злочини (обов'язкова належність до кримінальної субкультури).

У пункті 2.2.3. *«Об'єктивні причини насильницької пенітенціарної злочинності»* підкреслюється взаємозв'язок суб'єктивних та об'єктивних причин. Наголошується, що об'єктивними причинами насильницької пенітенціарної злочинності загального рівня, у першу чергу, є соціально-економічні протиріччя, що хоча і набувають особливого вираження в пенітенціарній сфері, однак як такі визначають всі види кримінальності. На особливому рівні основне місце відводиться пенальному конфлікту, який є закономірним для позбавлення волі як прояву феномену ізоляції від суспільства; об'єктивною причиною специфічного рівня пропонується вважати кримінальну субкультуру як прояв самоорганізації засуджених та сприятливий ґрунт для організованих форм кримінальності в місцях позбавлення волі.

У пункті 2.2.4. *«Умови насильницької пенітенціарної злочинності»* обґрунтовується, що умови як щільно пов'язані між собою загальні, особливі та специфічні об'єктивні чинники, не породжуючи насильницької пенітенціарної злочинності, впливають на розвиток причинно-наслідкових зв'язків. Виокремлено умови загального, особливого та специфічного рівнів,

охарактеризовано їх місце та роль у причинному комплексі насильницької пенітенціарної злочинності в Україні.

Третій розділ «Проблеми та перспективи запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні» складається із чотирьох підрозділів та присвячений аналізу сучасного стану організації запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності, дослідженню міжнародно-правових актів та досвіду зарубіжних держав щодо основних аспектів запобігання цьому виду злочинності, визначенню перспективних напрямків запобігання їй в Україні.

У підрозділі 3.1. «Правові та організаційні проблеми функціонування суб'єктів запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні», спираючись на сучасну концепцію запобігання злочинності, з огляду на домінування спеціально-кримінологічної складової у запобіганні насильницькій пенітенціарній злочинності, сформовано сукупність суб'єктів запобіжної діяльності, яка поєднує державні органи та інститути громадянського суспільства. Представлено аналіз правових та організаційних питань їх функціонування у теоретичному, нормативному та практичному аспектах. На підставі цього виокремлено концептуальні проблеми запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні на сучасному етапі.

У підрозділі 3.2. «Міжнародно-правовий вимір запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності» проаналізовано міжнародно-правові акти в сфері запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності, з огляду на їх класифікацію за територіальним (загальні (універсальні) та європейські) та сутнісним (акти загального характеру та спеціалізовані акти) принципами. Виокремлені та піддані аналізу основні аспекти дотримання правил поведінки із засудженими та запобігання злочинності в пенітенціарних установах України, визначено низку концептуальних проблем нормативного та прикладного характеру в цій сфері. Наголошено на стратегічному напрямі розвитку регулювання відносин у пенітенціарній системі – входженні до європейського пенітенціарного простору.

У підрозділі 3.3. «Досвід зарубіжних країн у запобіганні насильницькій пенітенціарній злочинності» розглянуто досвід низки зарубіжних країн, добір яких обумовлено їх політичним та культурним впливом, можливістю типізації підходів до спеціально-кримінологічного запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в контексті національних кримінологічних систем, вагомістю досвіду для українського контексту. Наголошено, що оцінку цього досвіду доцільно здійснювати за узагальненим станом даного виду злочинності та особливостями спеціально-кримінологічного запобігання їй. З'ясовано, що країни Європи в рамках політики гуманізації умов утримання та ресоціалізації засуджених надають перевагу технічному оснащенню місць позбавлення волі та залученню засуджених до праці; Китай робить ставку на жорсткі каральні заходи підтримання дисципліни; США акцентують увагу на технічному та організаційному напрямах досягнення максимального рівня безпеки у в'язницях; у РФ, що робить акцент на нормативному регулюванні запобіжної діяльності, ситуація подібна до вітчизняної.

У підрозділі 3.4. «Перспективні напрямки вдосконалення запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні» наголошується, що реформування запобіжної діяльності вимагає не стільки вдосконалення усталених підходів, скільки критичного аналізу потенціалу країни. Пропонується низка напрямів, які відповідають розвитку кримінологічної системи України. Ці напрями, здійснення яких зачіпає основні аспекти буття насильницької пенітенціарної злочинності, органічно поєднують вплив на зниження рівня насильницької пенітенціарної злочинності шляхом формування сприятливого соціально-психологічного простору та створення належного рівня захисту та безпеки особи від злочинних насильницьких посягань у місцях позбавлення волі.

ВИСНОВКИ

Дослідження кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні дає підстави сформулювати наступні основні висновки:

1. Кримінологічна система – це динамічна сукупність структурно обумовлених і функціонально взаємопов'язаних елементів: кримінологічного світогляду, законодавства в сфері запобігання злочинності та кримінологічної практики, що визначають кримінологічні засади запобігання злочинності з урахуванням особливостей її кількісно-якісної характеристики в конкретному соціокультурному середовищі. Такими засадами є теоретичне обґрунтування, нормативне забезпечення та практична організація запобіжної діяльності.

2. Особистісний підхід, акцентуючи увагу на особі – носії кримінальності та не зводячи закономірності злочинної поведінки до суми зовнішніх чинників, дозволяє запропонувати розуміння насильницької пенітенціарної злочинності як соціально-психологічного деструктивного явища, у якому виявляються системні зв'язки соціокультурних стереотипів та обумовлених специфікою ізоляції від суспільства типізованих поведінкових форм, що виражаються у відносно усталеній сукупності вчинених особами, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, злочинів, пов'язаних з умисним протиправним впливом на іншу людину, наслідком чого є заподіяння фізичної або психічної шкоди її цілісності.

Запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності пропонується розуміти як теоретично обґрунтований, системний, узгоджений з загальною стратегією запобігання злочинності вплив на закономірності виникнення та існування насильницької пенітенціарної злочинності як соціально-психологічного деструктивного явища, шляхом застосування комплексу заходів, спрямованих на формування сприятливого соціально-психологічного простору та створення належного рівня захисту та безпеки особи від злочинних насильницьких посягань у місцях позбавлення волі.

3. У розвитку теоретичного забезпечення дослідження кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності та нормативного регулювання запобіжної діяльності виокремлено п'ять періодів (1889 – 1917

рр.; 1917 – 1945 рр.; 1945 – 1991 рр.; 1991 – 2000 рр.; з 2000 р. до сьогодні), що обумовлено принциповими науковими підходами та добором нормативних документів, характерних для кожного з періодів. З'ясовано, що сучасному етапові притаманні недостатність комплексних досліджень, зосередженість на розв'язанні переважно окремих проблем, несистематизованість та неузгодженість нормативно-правових актів.

4. Пенітенціарна злочинність в Україні складає понад 93% злочинів вчинених спецконтингентом та має тенденцію до збільшення (45% з 2010 по 2013 р.). Насильницькі злочини в структурі пенітенціарної злочинності складають близько 35%, їх латентність становить майже 90%; у структурі переважають побої і мордування, тілесні ушкодження, статеві злочини; злочини вчиняються переважно в колоніях середнього і максимального рівнів безпеки з помітним зростанням навесні.

Процес віктимізації жертв насильницьких пенітенціарних злочинів має специфічні закономірності, що обумовлює виділення типових ознак таких жертв та видів їх віктимності.

5. Причинний комплекс насильницької пенітенціарної злочинності являє собою складну багаторівневу внутрішню структуровану сукупність чинників, серед яких розрізняються причини та умови виникнення, існування та розвитку насильницької злочинності серед засуджених в установах, що виконують покарання у виді позбавлення волі. В рамках причинного комплексу пропонується диференціація причин за характером (на об'єктивні і суб'єктивні) та рівнем (на загальні, особливі та специфічні). Умови, які можуть бути тільки об'єктивними, підлягають класифікації за рівнем.

6. Особистісний підхід, покладений в основу розуміння насильницької пенітенціарної злочинності, зумовив розгляд суб'єктивного контексту причинності через вивчення особи насильницького пенітенціарного злочинця, в ході якого сформовано кримінологічний портрет такого правопорушника – особа чоловічої статі у віці 25-35 років, яка має середню/неповну середню освіту; не має взагалі або має дуже нестійкі сімейні зв'язки; в неї наявний певний ступінь кримінального зараження; вона залучена до кримінальної субкультури; особливостями її психічного стану є нестійкість, перебування у постійному стресі, наявність психічних розладів, що не досягають рівня психотичних (відмінності щодо яких спостерігаються в залежності від субкультурного статусу особи засудженого). Окреслена специфіка особистості жінок та неповнолітніх, які вчиняють насильницькі пенітенціарні злочини.

7. Суб'єктивні причини загального рівня – це сукупність соціально-психологічних характеристик особи, які складаються до засудження та привносяться до пенітенціарної установи; причини особливого рівня – сукупність типових соціально-психологічних характеристик, властивих засудженим до позбавлення волі, що формуються під впливом замкнутого середовища та визначають схильність до насильницького вирішення міжособистісних конфліктів; на специфічному рівні провідну роль відіграє

відносно стійка сукупність типових характеристик особи засудженого, що визначає інтеграцію до кримінальної субкультури.

Об'єктивними причинами загального рівня виступають масштабні соціально-економічні протиріччя; на особливому рівні провідну роль відіграє пенальний конфлікт, а на специфічному – існування кримінальної субкультури як прояв самоорганізації засуджених.

Серед умов на загальному рівні головна роль відведена недосконалості кримінологічної системи (системним недолікам в організації запобігання злочинності); на особливому рівні розглядаються недосконалості кримінально-виконавчої політики, недотримання міжнародно-правових стандартів у пенітенціарній сфері; на специфічному рівні – порушення прав та свобод людини в місцях позбавлення волі.

8. Концептуальними проблемами запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні є: в теоретичному аспекті – брак комплексних теоретичних розробок на підставі об'єктивної інформації; у нормативному аспекті – надмірна кількість підзаконних та відомчих нормативних актів, яка не становить системи та не усуває пробільності у нормативній регламентації компетенції окремих суб'єктів; у практичному аспекті – консервація застарілої системи суб'єктів запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності.

9. Дотримання положень міжнародно-правових актів та долучення до європейського пенітенціарно-правового простору поєднане з низкою концептуальних проблем, головними серед яких є: у нормативному плані – розрив між намірами, що декларуються, та тенденціями нормативного регулювання; у прикладному аспекті – хибна практика вдосконалення застарілих підходів замість вироблення та втілення нових.

10. Аналіз зарубіжного досвіду (країни Європи, США, Китай, РФ) виявив специфіку запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності залежно від національних кримінологічних систем. Оцінка доцільності запозичення зарубіжного досвіду можлива лише в контексті ресурсів національної кримінологічної системи, обумовлених етапом розвитку суспільства.

11. Перспективними напрямками запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності є відновлення виробничо-господарської діяльності у пенітенціарних установах на якісно новому рівні; залучення до запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності інститутів громадянського суспільства; технічне та інженерне переоснащення колоній при збереженні необхідної чисельності персоналу; протидія негативним проявам кримінальної субкультури через вплив на психічні стани засуджених; зменшення кількості підзаконних нормативних актів та зосередження їх положень в єдиному нормативному акті щодо запобігання пенітенціарній злочинності; встановлення міжнародного контролю за діяльністю пенітенціарних установ у вигляді кримінологічного моніторингу (моніторингу запобігання) насильницькій пенітенціарній злочинності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Климкін В.М. Роль кримінальної субкультури в детермінації насильницької злочинності в місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Південноукраїнський правничий часопис. – О., 2007. – №3. – С. 38-40.
2. Климкін В.М. Соціально-психологічні причини насильницької злочинності серед засуджених у місцях позбавлення волі/В.М. Климкін //Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна. Серія «Право». – Х., 2011. – Вип.№ 9. – С. 329-333.
3. Климкін В.М. Попередження насильницької злочинності в місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. – 2011. – № 2(52). – С. 235-241.
4. Климкін В.М. Психологія насильства серед засуджених у місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна. Серія «Право». – Х., 2011. – Вип. №10. – С. 352-356.
5. Климкін В.М. Досконале та всебічне вивчення особи засудженого до позбавлення волі як одна з найголовніших передумов розробки дієвих засобів боротьби з насильницькою злочинністю у пенітенціарних установах / В.М. Климкін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. – 2012. – Спец. вип. № 1(60). – С. 137-142.
6. Климкін В.М. Концепція причинності насильницької пенітенціарної злочинності в Україні / В.М. Климкін // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2013. – Вип.5. – С. 211-215.
7. Климкін В.М. Кримінологічна система як основа дослідження запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності: актуальні питання / В.М. Климкін // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-1. – С. 313-316 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rar.in.ua/3-1_2013/8/Klymkin%20V.M..pdf
8. Климкін В.М. Запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності: досвід зарубіжних країн / В.М. Климкін // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція: зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 6-3, т.2. – С. 79-83.
9. Климкин В.Н. Актуальные вопросы причинного комплекса насильственной пенитенциарной преступности в Украине / В.Н. Климкин // Правовая наука: научно-практический журнал. – 2013. – № 2(17). – С.12-15.
10. Климкин В.Н. Актуальные проблемы функционирования системы субъектов предупреждения насильственной пенитенциарной преступности в Украине / В.Н. Климкин // Вопросы российского и международного права. – 2013. – № 3. – С. 110-125.
11. Климкін В.М. Насильницька пенітенціарна злочинність в Україні: кримінальні та віктимні девіації / В.М. Климкін // Проблеми емпіричного

- вивчення злочинності: Кримінологічні дослідження: вип. 9 / ред. канд. філос. наук В.І. Поклад. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О.Дідоренка, 2014. – С.122-132.
12. Климкин В.Н. Официальная статистическая информация в контексте изучения состояния насильственной пенитенциарной преступности в Украине / В.Н. Климкин // Коллизии уголовно-правовой статистики / Общ. ред. Е.Н. Салыгин и др. – М. : Юриспруденция, 2014. – С. 220-226.
 13. Климкін В.М. Насильницька злочинність в місцях позбавлення волі України в умовах сучасної кримінальної політики / В.М. Климкін // Кримінальна політика: історія, сучасність, перспективи: матер. наук. конф. студентів та аспірантів (ОНУ ім. І.І. Мечникова, 21 листопада 2008 р.); за заг. ред. Є.Л. Стрельцова. – О. : Астропринт, 2008. – С. 302-304.
 14. Климкін В.М. Проблеми індивідуальної профілактики насильницьких злочинів в місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матер. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 9 жовтня 2009 р.). – О., 2009. – С. 98-100.
 15. Климкін В.М. Щодо питання про організаційно-управлінські причини насильницької злочинності у пенітенціарній системі України / В.М. Климкін // Сучасні проблеми правової системи України: зб. наук. праць / Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – С. 433-434.
 16. Климкін В.М. Щодо питання про соціально-економічні чинники насильницької злочинності у пенітенціарній системі України / В.М. Климкін // Держава і право: de lege praeterita, instante, futura: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. Миколаїв, 27-28 листопада 2009 р. – Миколаїв: Іліон, 2009. – С. 334-335.
 17. Климкін В.М. Щодо питання про кримінальну (тюремну) субкультуру / В.М. Климкін // Право і держава в дослідженнях молодих науковців: матер. III наук.-практ. конф. (Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса, 26 березня 2010 р.). – О., 2010. – С. 185-186.
 18. Климкін В.М. Норми та звичаї кримінальної субкультури в контексті проблем діяльності пенітенціарних установ /В.М.Климкін// Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матер. II міжнарод. наук. конф. (м. Одеса, 8 жовтня 2010 р.). У 2 т. – Т.1. – О., 2010. – С. 135-137.
 19. Климкін В.М. Проблема насильницької злочинності в місцях позбавлення волі у період зміни суспільних пріоритетів / В.М. Климкін // Актуальні питання сучасної науки і права: зб. матер. наук.-практ. конф. (Суми, 16 квітня 2011 р.). – Суми: Університетська книга, 2011. – С. 212-213.
 20. Климкін В.М. Злочинність в місцях позбавлення волі як різновид кримінального рецидиву / В.М. Климкін // II харківські студентські кримінально-правові читання: тези доп. та наук. повідомл. (м. Харків, 15-16 квітня 2011 р.) / ред. кол.: А.П. Гетьман (голова) та ін. – Х., 2011. – С. 154-155.

21. Климкін В.М. Кримінально-правові аспекти боротьби з насильницькою злочинністю в місцях позбавлення волі України на сучасному етапі розвитку держави / В.М. Климкін // Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку: зб. матер. IV Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2011 р.) – Суми: Університетська книга, 2011. – С. 199-201.
22. Климкін В.М. Злочинність в місцях позбавлення волі – одна з найголовніших перешкод ефективного функціонування установ пенітенціарної системи / В.М. Климкін // Теоретико-практичні механізми розбудови правової держави: матер. Всеукр. конф. науковців та практиків, м. Львів, 23-24 вересня 2011 р., у 2-х ч. – Львів: «Центр правничих ініціатив», 2011. – Ч.П. – С. 88-89.
23. Климкін В.М. Умови відбування покарання у виді позбавлення волі та їх вплив на стан злочинності в пенітенціарних установах / В.М. Климкін // Юридична осінь 2011 року: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9 листопада 2011 р.) / За ред. А.П. Гетьмана. – Х. : НУ «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого», 2011. – С. 383-385.
24. Климкін В.М. Особливості попередження насильницьких злочинів, що вчиняються засудженими з психічними аномаліями в місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Пріоритетні напрямки розвитку законодавства України: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 10-11 листопада 2011 р. – У 3-х ч. – Запоріжжя: «Істина», 2011. – Ч.3. – С. 95-96.
25. Климкін В.М. Насильство серед засуджених в місцях позбавлення волі як складова кримінальної субкультури / В.М. Климкін // Проблеми становлення і розвитку правової системи України: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Харків, 25-26 листопада 2011 р. – у 2-х т. – Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2011. – Т.2. – С. 56-57.
26. Климкін В.М. Основні напрямки загальносоціального попередження насильства серед засуджених у пенітенціарних установах / В.М. Климкін // Національне та міжнародне право як інструмент забезпечення державної та глобальної стабільності: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 25-26 листопада 2011 р., у 2-х ч. – Львів: «Центр правничих ініціатив», 2011. – Ч.2. – С. 61-62.
27. Климкін В.М. Індивідуально-психологічні особливості особи засудженого, що вчиняє насильницькі злочини в місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Права людини: проблеми забезпечення, реалізації та захисту: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 24 лютого 2012 р. – у 4-х ч. – Запоріжжя: «Істина», 2012. – Ч.1. – С. 65-66.
28. Климкін В.М. Конфліктна криміногенна ситуація серед засуджених в місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Публічне та приватне право: шляхи вдосконалення законодавства і практики: матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф., м. Харків, 9-10 березня 2012 р. – у 3-х т. – Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2012. – Т.3. – С. 20-22.
29. Климкін В.М. Конфлікт норм поведінки – один з основних конфліктів серед засуджених в місцях позбавлення волі / В.М. Климкін // Новітні

- наукові дослідження держави і права – 2012: зб. наук. праць / за ред. П.М. Шапірка, О.В. Козаченка. – Миколаїв: Ліон, 2012. – С. 186-188.
30. Климкін В.М. Щодо визначення поняття насильницька пенітенціарна злочинність / В.М. Климкін // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матер. IV Міжнарод. наук.-практ. конф., (м. Одеса, 2 листопада 2012 р.). – О. : Фенікс, 2012. – С. 103-105.
 31. Климкін В.М. Міжнародно-правове забезпечення запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні / В.М. Климкін // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матер. V Міжнарод. наук.-практ. конф., (м. Одеса, 1 листопада 2013 р.). – О. : Фенікс 2013. – С. 62-65.
 32. Климкін В.М. Насильницька пенітенціарна злочинність неповнолітніх: особливості кримінологічної характеристики / В.М. Климкін // Проблеми правової ювеналістики : матер. Междунар. науч.-практ. Интернет-конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://u.to/O86eBg>
 33. Климкін В.М. Заходи кримінально-правового впливу та санкції кримінальної субкультури: актуальні питання дискурсу / В.М. Климкін // Заходи кримінально-правового впливу: проблеми нормативної регламентації та ефективності застосування: матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, м. Одеса, 7 лютого 2014 р. / відп. ред. д-р юрид. наук, проф., академік С.В. Ківалов. – О. : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 189-190.

АНОТАЦІЯ

Климкін В.М. Кримінологічні засади запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2014 .

Робота присвячена комплексному дослідженню кримінологічних засад запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності в Україні в умовах сучасної кримінологічної системи, з огляду на яку визначено кримінологічні засади запобігання насильницькій пенітенціарній злочинності.

Запропоновано та обґрунтовано розуміння насильницької пенітенціарної злочинності в контексті особистісного підходу, визначень насильницької та пенітенціарної злочинності як підвидів злочинності. Представлена кримінологічна характеристика насильницької пенітенціарної злочинності в контексті пенітенціарної злочинності в Україні. Проаналізовані кількісні та якісні показники даного виду кримінальності. Запропоновано та обґрунтовано бачення причинного комплексу насильницької пенітенціарної злочинності. Визначено головні проблеми функціонування суб'єктів запобігання насильницькій злочинності засуджених в місцях позбавлення волі у взаємозв'язку з відповідним комплексом функцій, які покладаються

на них. Виділено та проаналізовано особливості запобігання даному виду злочинності в ряді зарубіжних країн, кримінологічні системи яких становлять особливий інтерес для України.

На підставі результатів дослідження запропоновано перспективні напрями вдосконалення діяльності із запобігання насильницькій пенітенціарної злочинності в Україні на сучасному етапі.

Ключові слова: місця позбавлення волі, засуджені, кримінальна субкультура, насильницька злочинність, пенітенціарна злочинність, запобігання злочинності.

АННОТАЦИЯ

Климкин В.Н. Криминологические основы предупреждения насильственной пенитенциарной преступности в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология, уголовно-исполнительное право. Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2014.

Работа посвящена комплексному исследованию предупреждения насильственной пенитенциарной преступности в Украине в контексте современной криминологической системы, что дает возможность сформулировать в качестве криминологических основ данной деятельности теоретическое обоснование, нормативное обеспечение и практическую организацию предупреждения криминальности.

Формулируется и обосновывается понимание насильственной пенитенциарной преступности как социально-психологического деструктивного феномена, что определяет специфику ее предупреждения.

Осуществлен ретроспективный анализ теоретического и нормативного обеспечения предупреждения насильственной пенитенциарной преступности с выделением пяти этапов, для которых установлены особенности обеспечения предупредительной деятельности в данной сфере.

Представлена криминологическая характеристика насильственной пенитенциарной преступности в контексте пенитенциарной преступности в Украине (количественные и качественные ее показатели). Предложено и обосновано видение причинного комплекса насильственной пенитенциарной преступности, в котором выделяются субъективные и объективные причины, а также объективные условия. Предложен анализ причин и условий насильственной пенитенциарной преступности на общем, особом и специфическом уровнях.

На основе анализа личности насильственного пенитенциарного преступника сформирован его криминологический портрет. Учтены особенности криминологической характеристики несовершеннолетних, женщин, членов организованных преступных структур, которые совершают насильственные преступления в местах лишения свободы.

Сформулированы базовые проблемы функционирования субъектов предупреждения насильственной пенитенциарной преступности во взаимосвязи с комплексом функций, которые возлагаются на них. Выдвигается и обосновывается тезис, что целеполагание мер предупреждения насильственной пенитенциарной преступности связано с созданием благоприятной социально-психологической атмосферы, обеспечением достаточного уровня безопасности осужденных в местах лишения свободы.

Выделены и проанализированы основные международно-правовые акты, а также особенности предупреждения данного вида преступности в ряде зарубежных стран, криминологические системы которых представляют особый интерес для Украины.

На основании результатов исследования предложены перспективные направления совершенствования деятельности по предупреждению насильственной пенитенциарной преступности в Украине.

Ключевые слова: места лишения свободы, осужденные, криминальная субкультура, насильственная преступность, пенитенциарная преступность, предупреждение преступности.

SUMMARY

Klymkin V.M. Criminological principles of preventing penitentiary violent crime in Ukraine. – Manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Sciences in Law, speciality 12.00.08 – Criminal Law and Criminology, Criminal Executive Law. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2014.

The thesis is focused on the complex research of criminological principles of violent penitentiary crime prevention in Ukraine within modern criminological system. Criminological principles of violent penitentiary crime prevention are defined as following.

The understanding of violent penitentiary crime in the context of personal approach, and the definitions of violent and penitentiary crimes as subtypes of crime are suggested and substantiated. The criminological characteristic of violent penitentiary crime in the context of penitentiary crime in Ukraine is presented. The thesis analyses quantitative and qualitative indicators of this type of criminality, and proposes the understanding of causal complex of violent penitentiary crime. Key problems concerning functioning of the subjects of prevention violent penitentiary crime prevention in the places of detention are defined in the conjunction with an appropriate set of functions that rely on them. The thesis also analyses features of prevention of this type of crime in some foreign countries, which criminological systems are of particular interest to Ukraine.

On the basis of research results the prospective ways of improvement of preventive activities concerning violent penitentiary crime at present stage in Ukraine are suggested.

Key words: places of detention, prisoners, criminal subculture, violent crime, prison crime, crime prevention.